

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ТА ДИНАМІКИ МІЖНАРОДНИХ РЕЗЕРВІВ УКРАЇНИ ЗА ВИДАМИ ІНСТРУМЕНТІВ

¹ Національний університет біоресурсів і природокористування України

² ПВНЗ Вінницький інститут конструювання одягу і підприємництва

Анотація. У статті здійснено аналіз структури та динаміки міжнародних резервів України за видами фінансових інструментів. Визначено основні тенденції їх змін та роль міжнародних резервів у забезпеченні макроекономічної стабільності держави.

Ключові слова: міжнародні резерви, фінансові інструменти, валютна політика, Україна.

Abstract. The article analyzes the structure and dynamics of Ukraine's international reserves by types of financial instruments. The main trends in their changes and the role of international reserves in ensuring macroeconomic stability are identified.

Keywords: international reserves, financial instruments, monetary policy, Ukraine.

Аналіз структури та динаміки міжнародних резервів України за видами інструментів є надзвичайно важливим в умовах сучасних економічних викликів, оскільки міжнародні резерви відіграють ключову роль у підтримці фінансової стабільності, забезпеченні платіжного балансу та зміцненні довіри міжнародних партнерів. Урахування змін у складі резервів за фінансовими інструментами дозволяє оцінювати ефективність валютної політики, реагування на зовнішні шоки та формувати обґрунтовані пропозиції щодо оптимізації резервної політики держави.

Міжнародні резерви - це високоліквідні активи центрального банку, що знаходяться під його контролем і використовуються для проведення валютних інтервенцій, забезпечення міжнародних платежів, стабілізації курсу національної валюти та фінансування дефіциту платіжного балансу. Управління резервами є ключовою складовою монетарної політики, що сприяє макроекономічній стабільності та довірі учасників фінансового ринку.

За офіційними даними Національного банку України (НБУ), склад міжнародних резервів значною мірою формується з трьох основних груп інструментів: цінні папери, готівка та депозити, а також монетарне золото та інші резервні активи (Рис. 1). За даними НБУ станом на 1 січня 2026 р., міжнародні резерви досягли 57,292 млрд дол. США, що є історичним максимумом за період незалежності України. У цій загальній сумі: цінні папери становлять близько 44,8% від загального обсягу резервів, готівка, кореспондентські рахунки та депозити - близько 48,4%, монетарне золото - близько 6,8%. Це співвідношення зафіксоване на початку 2026 р. і відображає зміни порівняно з попереднім роком, коли частка цінних паперів у структурі резервів була значно вищою (понад 67%), а частка депозитів - нижчою.

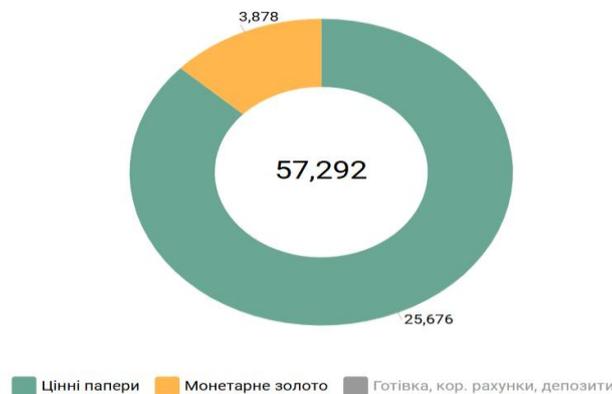

Рис. 1. Динаміка міжнародних резервів України за видами інструментів станом на 1 січня 2026 р.

Джерело: офіційні дані Національного банку України [1-3]

Аналіз структури ринку рис.1 показує, що найбільше резервних активів країни зосереджено у високоліквідних інструментах: валюті та депозитах, що забезпечують максимальну оперативність використання резервів для підтримки валютного ринку, та цінних паперах з високим кредитним рейтингом, що забезпечують певний рівень доходності при збереженні належної безпеки. Монетарне золото становить невелику, але стабільну частину резервів і виконує функцію довгострокового захисту від валютних та фінансових ризиків.

Аналітичні дані Міжнародного валютного фонду (МВФ) підтверджують подібну структуру резервних активів: в активи в іноземній валюті (цінні папери та валюта) традиційно припадає понад 90 % резервів, тоді як золото становить близько 6-7 %.

Динаміка міжнародних резервів України протягом 2024-2025 рр. демонструє значне зростання обсягів, незважаючи на тимчасові коливання в середині року, зумовлені валютними інтервенціями НБУ та виплатами за зовнішніми зобов'язаннями. За даними НБУ, міжнародні резерви України станом на 1 січня 2025 р. становили 43,788 млрд дол. США, що на 8,1 % більше, ніж роком раніше. Це зростання відбулося завдяки валютним надходженням від міжнародних партнерів, які перевищили обсяги чистого продажу валюти НБУ та виплат за зовнішніми боргами. Протягом 2025 р. резерви продовжували зростати. Наприклад, за підсумками червня 2025 р. вони становили 45,066 млрд дол. США, а у вересні - вже 46,519 млрд дол. США. Це зростання обумовлено як надходженням фінансової допомоги, так і позитивним балансом валютних операцій. (Національний банк України). Станом на 1 січня 2026 р. міжнародні резерви України збільшилися до 57,292 млрд дол. США, що означає зростання на понад 30 % протягом 2025 р. у порівнянні з попереднім роком. Таке збільшення пов'язано з значними валютними надходженнями від міжнародних партнерів, стабільною роботою внутрішнього боргового ринку та політикою НБУ щодо підтримки валютної стабільності.

Однак динаміка резервів у межах року не була лінійною. У певні місяці (наприклад, у лютому 2025 р.) обсяги резервів тимчасово зменшувалися через валютні інтервенції та боргові виплати, що характерно для періодів активної монетарної політики.

На структуру міжнародних резервів впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. Основними серед них є:

1. Валютні надходження від міжнародних партнерів, зокрема макрофінансова допомога, кредити та гранти;
2. Операції центрального банку на валютному ринку, зокрема чисті покупки чи продаж валюти;
3. Виплати за зовнішніми зобов'язаннями, що зменшують резерви;
4. Переоцінка фінансових інструментів, пов'язана зі змінами курсів валют та ринкових цін.

Зміни у відсотковій частці різних видів активів у структурі резервів (зменшення долі цінних паперів і збільшення частки валютних коштів і депозитів у 2025 р.) свідчать про адаптацію політики управління резервами до умов підвищеної невизначеності на валютних ринках. Це підсилює ліквідність резервного портфеля та зменшує ризики, пов'язані із коливаннями цін на фінансові інструменти.

Аналіз структури та динаміки міжнародних резервів України за видами інструментів показує, що структура резервів зосереджена на валютних активах та депозитах, що забезпечує високу ліквідність та спроможність оперативного реагування на валютні шоки, цінні папери з високим кредитним рейтингом є важливим елементом портфеля, забезпечуючи більшу дохідність при достатній безпеці, монетарне золото, хоча і складає відносно невелику частку, слугує довгостроковим засобом захисту резервів від глобальних фінансових ризиків, динаміка обсягів резервів у 2024-2025 рр. характеризується загальним значним зростанням, незважаючи на тимчасові коливання, що свідчить про ефективність політики НБУ щодо підтримки фінансової стабільності. Таким чином, структура міжнародних резервів України та їх динаміка відображають збалансований підхід до управління активами, який враховує як потребу у високій ліквідності, так і забезпечення безпеки та доходності відповідних інструментів.

Отже, структура міжнародних резервів України за інструментами відображає збалансований підхід між ліквідністю, безпекою та доходністю. Переважання готівки, депозитів та кореспондентських рахунків дає НБУ оперативність у реагуванні на ринкові коливання, тоді як цінні папери та золото забезпечують довгострокову стабільність. Графік динаміки (Рис. 1) резервів за 2025 р. демонструє чітке зростання їх обсягу, що є позитивним сигналом щодо макроекономічного стану та ефективності політики НБУ. Загалом, таким чином, міжнародні резерви виступають критично важливим інструментом фінансової стійкості країни. Проведений аналіз структури та динаміки міжнародних резервів України за видами інструментів засвідчив їх ключову роль у забезпеченні фінансової та макроекономічної стабільності держави. Станом на 1 січня 2026 р. обсяг міжнародних резервів досяг історичного максимуму - 57,292 млрд дол. США, що свідчить про ефективність політики Національного банку

України в умовах значних зовнішніх та внутрішніх викликів. Структура резервів характеризується переважанням високоліквідних валютних активів і депозитів, які забезпечують оперативне реагування на валютні шоки, а також суттєвою часткою цінних паперів з високим кредитним рейтингом, що поєднують безпеку та дохідність. Монетарне золото, незважаючи на відносно невелику частку, виконує важливу функцію довгострокового захисту від глобальних фінансових ризиків. Динаміка резервів у 2024-2025 рр. що супроводжувалася загальним зростанням за наявності тимчасових коливань, підтверджує адаптивність резервної політики НБУ до умов підвищеної невизначеності. Загалом структура та динаміка міжнародних резервів України відображають збалансований підхід до управління активами, який поєднує ліквідність, надійність і дохідність та сприяє зміцненню фінансової стійкості країни.

У найближчій перспективі Україна має кілька ключових напрямів розвитку та зміцнення своїх міжнародних резервів:

1. Диверсифікація резервних активів - планується збільшення частки інструментів з різними строками та валютами, що знизить ризики, пов'язані з коливаннями курсів валют та ринкових цін, і підвищить фінансову стійкість.

2. Посилення ліквідності резервів - основний акцент робитиметься на високоліквідних валютних коштах та депозитах, що забезпечить оперативність проведення валютних інтервенцій і стабілізації національної валюти у разі ринкових шоків.

3. Використання сучасних фінансових інструментів - застосування державних цінних паперів міжнародних емітентів, а також механізмів хеджування ризиків дозволить поєднувати дохідність та безпеку резервного портфеля.

4. Зміцнення золотовалютного резерву - монетарне золото залишатиметься довгостроковим захисним активом від глобальних фінансових ризиків, а його частка у структурі резервів може збільшуватися в умовах нестабільності світових ринків.

5. Підтримка макроекономічної стабільності - зростання резервів і ефективне управління ними сприятимуть зміцненню довіри міжнародних партнерів, полегшенню доступу до фінансової допомоги та кредитних ресурсів, а також підтримці курсу гривні.

Таким чином, перспективи розвитку міжнародних резервів України полягають у забезпеченні збалансованого портфеля активів, що поєднує ліквідність, безпеку та дохідність, і в підвищенні здатності держави оперативно реагувати на економічні та фінансові виклики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт Національного банку України. Структура міжнародних резервів у розрізі інструментів. (дата звернення 01.01.2026). <https://bank.gov.ua/>
2. Національний банк України. Динаміка міжнародних резервів. Офіційний сайт НБУ. Національний банк України (дата звернення 01.01.2026). <https://bank.gov.ua/>
3. Міжнародні резерви України зросли упродовж 2025 року на понад 30% до 57,3 млрд дол. США. НБУ новина (дата звернення 14.01.2026). <https://bank.gov.ua/>

Жарікова Олена Борисівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи та страхування, Національний університет біоресурсів і природокористування України, e-mail: ele0309@nubip.edu.ua

Zharikova Olena B. - PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Banking and Insurance, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, e-mail: ele0309@nubip.edu.ua

Михальчишина Лариса Гаврилівна, кандидат економічних наук, доцент, ПВНЗ «Вінницький інститут конструювання одягу і підприємництва», e-mail: larysa.mykhalchyshyna@gmail.com

Mykhalchyshyna Larysa H. – PhD in Economics, Associate Professor, PHEE «Vinnytsia institute of designing of clothes and entrepreneurship», e-mail: larysa.mykhalchyshyna@gmail.com